

Hevosurheilun RATSASTUS

92. vuosikerta 2016 • hevosurheilu.fi

Ursula van Vitikkala säväyttää.

Friisiläisistä urheilijoita

Runko kevenee, takaosa saa lisää mittaa ja vuohiseen tulee pituutta, kun friisiläishevonen muuttuu yleiskäsityksen mukaisesta vaunuhevosesta urheilijaksi.

Meidän hevosia kutsutaan silakoiksi, ja se tuntuu ihan hyvältä”, Suomen suurin friisiläiskasvattaja **Juhani Salminen** nauhahtaa.

Salminen kasvattaa hevosiaan Vitikkalan rusthollissa, Kokemäenjoen varressa. Tavoitteena

on tehdä maailmanluokan urheilufriisiläisiä. Siitä huolimatta, että sellaisille ei Suomessa ole vielä juuri kysyntää.

Vitikkalassa syntyy yleensä vuosittain noin puolet Suomen friisiläisvarsoista. Tänä keväänä varsoja tuli 3, viime vuonna 5. Yhteensä Vitikkalan varsoja on syntynyt 21.

Friisiläishevosia on kahta linjaa: barokkihevonen ja moderni friisiläinen. Niistä moderni friisiläinen on itse asiassa barokkihevosta alkuperäisempi ja geenipohjaltaan laajempi, Salminen kertoo. Ero on samankaltainen kuin labradorinoutajien näyttely- ja käyttölinjalla. Ensimmäinen on usein rungoiltaan leveä ja luonteeltaan mukavuudenhaluinen kaikkien ystävä. Jälkimmäinen taas on hoikka ja kevytrakenteinen, eikä se oikein

ole pyöreitä muotoja arvostavan ihmisen mieleen. Luonteessakin voi olla enemmän kovuutta.

Friisiläishevoisten jalostus on keskittynyt urheilufriiseihin, mutta yhä edelleen valtaosa hevosista on vankkaa mallia.

Modernien friisiläisten laji on kouluratsastus. Nykyaikaiseen valjakkoajoon rotu ei ainakaan vielä ole riittävän ketterä pärjätäkseen kansainvälisellä huipputasolla.

”Kun meidän **MATTI** ja **TEPPO** kilpailivat valjakkoa, ne olivat kuulemma kuin kaksi panssarivaunua”, Salminen kertoo ensimmäisistä barokkimallin friiseistään.

Hollannissa friisejä käytetään suosituissa show-ajossa. Siinä hevoset juoksevat lajiin erityisesti kehitetyt vaunut perässään, ja arvosteluperuste on liikkeiden näyttävyys.

Kouluratsastuksessa GP-tasolla kilpailleita friisiläisiä on maailmassa jonkin verran, ja parhaat saavat 60–70 prosentin tuloksia. Jalostusori **ANDERS 451** kilpaili jopa MM-kisoissa vuonna 2014. Suomessa parhaat friisiläiset kilpailevat vaativan A:n ja PSG:n tasolla

Vitikkalan kasvatus perustuu alkujaan neljään Hollannista tuotuun siitostamman. Ne ovat hyviä perushevosia, joiden heikkouksia korjataan orivalinnoilla. Jalostuksen eteneminen on silminnähtävää.

Esimerkiksi siitostamman **NELLEKE VAN HYLPE**n eli Nelli on barokkiin vivahtava tamma, jolla on vielä melko raskas kaulan kiinnitys ja suhteellisen lyhyet jalat. Se liikkuu hyvin, mutta aika paljon ylöspäin, niin kuin friisiläiset yleensä.

Nellin varsa **JEBINA VAN VITTIKALA** on Suomen ainoa crown-arvolla palkittu tamma. Silti sekin näyttää liikkeessä vielä kohtuullisen perinteiseltä jalkojaan rullaavalta friisiläiseltä. Kaksivuotias **URSULA VAN VITTIKALA** sen sijaan on jo aivan toista maata. Se laskee takaosaa, venyttää etujalkaa ja liikkuu joustoilla.

Rakennetta jalostamalla friisiläinen halutaan saada vastaamaan paremmin nykyaikaisen kouluratsastuksen vaatimuksia. Ryhdikkäältä friisiläinen on toki näyttänyt aina, mutta jalat ovat vanhastaan saattaneet olla lyhyet, eikä hevonen ole rakentunut liikkuunaan ylämäkeen. Myös friisiläisten kokoa halutaan lisätä. Kantakirjaan pääsemisen alaraja on tammoilla 154, ruunilla 156 ja oreilla 160 senttiä. Lisäksi eri ➤

Friisiläisistä urheilijoita

» valioarvot edellyttävät minimimitaa suurempaa kokoa.

Modernin friisiläisen halutaan olevan suorakaiteen muotoinen. Hevosilla ei ole enää barokkimaista leveää etuosaa, vaan ne ovat kapeampia. Etenkin hevosen peräpäähän halutaan pituutta. Se tuo liikkeeseen joustoa. Selkää ei saa olla notkolla, ja muutenkin satulan paikkaan kiinnitetään huomiota.

Etujalkojen lapakumien halutaan olevan riittävän loivat, takajaloissa tulee olla hyvät kulmaukset ja vuohisiin toivotaan pituutta, mikä myös tuo askeleeseen joustavuutta.

”Friisillä kyllä tulee olla etupään liikettä, mutta sen pitää läheteä takaa”, Salminen sanoo.

Friisiläiset tunnetaan kaulastaan. Salminen selittää, että kaulan kuuluu yhä nousta hyvin ylöspäin. Kiinnitys runkoon on kuitenkin tarkka. Hyvän ratsufriisin kaula ei saa kiinnittyä liian ylös tai alas.

Yleensä kasvattajat eivät ole niin kiinnostuneita karvoista, mutta myyntitalleille ne saattavat olla iso asia.

Tietenkin friisiläisen halutaan näyttävän friisiläiseltä. Sen päin pitää olla ilmeikäs ja suhteellisen siro. Niska on korkea.

Hollannissa tehtävässä lineaarisessa profiloimisessa luokitellaan myös hevosen mustan syvyys ja jousien pituus. Salminen toteaa, että yleensä kasvattajat eivät ole niin kiinnostuneita karvoista, mutta myyntitalleille ne saattavat olla iso asia. Vitikkalan hevosten harjoja aletaan jettää niiden ollessa 2-vuotiaita.

Friisiläisten ratsastusominaisuuksia testataan oripäivillä ja erityisesti tammoille suunnatulla IBOB-testillä. Oripäivät pidetään vain Hollannissa, IBOB-testi on järjestetty kahdesti Suomessa. Testi keskittyy luontaiseen liikemekanikkaan, ja se sopii erityisesti nuorille hevosille.

Friisiläisen luonnetta halutaan jalostaa mafilla. Toisaalta halu-

taan, että ne säilyttävät rodunomaisen lempeytensä ja ystävällisyytensä, toisaalta hevosiin halutaan tiettyä luonteikkautta ja moottoria. Friisiläinen ei saa olla laiska, eikä se saa olla lapanen.

”Jossain määrin herkkyyden ja reaktiivisuuden myötä menetetään sitä tätihevosta ja perheratsua, jollaiseksi friisiläinen on vanhastaan mielletään”, Salminen miettii. Jebinalla ei voi lapsi ratsastaa.

Salminen toteaa, että friisiläinen on jo rotuna ihmisen ystävä. Se haluaa tulla ihmisen luo.

”Se on piirre, jonka halutaan säilyvän. Friisiläinen on ihmisen kaveri myös kouluaitojen ulkopuolella. Se on ystävällinen ihmiselle, jos sille ei ole tapahtunut mitään. Ilkeää friisiä ei synny.”

Friisiläisen koulutuksessa on asioita, joihin pitää kiinnittää erityisesti huomiota. Sen takia Salminen lähettää omat kasvattajansa 4-vuotiaana Hollantiin oppiin. Siellä hevosten kanssa aloitetaan juokuttamalla niitä apuohjien kanssa puomien yli. Pystypäinen hevonen pitää saada liikkumaan eteen ja alas, käyttäen selkäänsä.

”Friisiläinen on aika herkkä, ja väärällä ratsastuksella sen voi saada jäkittäjäksi”, Salminen perustelee. Kun hevonen oppii juoksettettaessa käyttämään itseään oikein, ja se löytää oikeat lihakset sekä hieman suoristuu ja vahvistuu, sen on paljon helpompi alkaa toimia ratsastajan kanssa.

Salminen pyrkii aktiivisesti lisäämään friisiläisten kanssa toimimisen osaamista Suomessa. Tänne on saatava muun muassa valmentajia, jotka osaavat ratsastuttaa friisejä oikein. Heidän pitäisi tuntea nimenomaan nykyfriisit.

”Kun rakenne ja hevonen on erilainen, se vaatii eri tavan toimia”, Salminen sanoo.

Nuorten friisien kanssa Salmi-
nen suosittelee käyttämään malttia. Vitikkalan hevosilla ei tehdä mitään ennen kolmea ikävuotta. Useimmat saavat satulan selkään vasta 4-vuotiaana.

”Annetaan niiden kasvaa rauhassa ja luonteen tasoitua”, Salminen sanoo.

Friisiläisille sopii muutenkin ennemmin hieman laiska kuin liian ahkera treeni. Rodulla on tavalista pienempi sydän, minkä takia ne kärsivät helpommin maitohaipoista. Hevoset kipeytyvät, jollei niille anneta riittävästi lepopäiviä. Nivelongelmiakin on.

”Mutta aivan liian helposti ne säilytetään rotuominaisuudeksi,

Juhani, Nina ja Patricia Salminen sekä Swaan v.h. Houkumhuis ja kiharakarvainen Antti-varsa.

eikä huomioida sitä, miten hevosta käytetään ja ruokitaan. Lisäksi kavioiden oikealla vuolulla ja kengityksellä on suuri merkitys”, Salminen miettii. Ongelmille altistaa usein ylipaino, joka on suomalaisfriiseille yleistä. Rotu on hyvä syömään ja kova lihomaan. Sitten puhutaan massasta.

Vitikkalassa asuu 17 friisiläistä ja tyttären 3 ponia. Friisit eivät ole ratsastuksessa, vaan kaikki ovat siitoksessa tai vielä keskenkasvuissa. Toiminta alkoi vuonna 2008. Sen jälkeen Vitikkalan kautta Suomeen on tuotu noin 50 friisiläistä. Kaikkiaan friisejä arvioidaan olevan Suomessa noin 300.

Kansainvälisessä friisiläisyhteisössä Suomi on yhä kaukainen ja tuntematon, mutta tilanne saattaa muuttua. Yksi etappi oli se, kun FILIP VAN VITIKKALA osallistui vuonna 2011 oripäiville Hollannissa. Niille ilmoitetaan vuosittain noin 400 mustaa oria. Filip valittiin 90 parhaan joukkoon Leeuwardenin oripäiville, jolloin hevoset saivat Ster-arvon. Tässä vaiheessa oreista tutkitaan röntgen-kuvat ja sperman laatu. Filipin siemen ei ol-

Friisiläinen vs. suomenhevonen

★ Sekä suomenhevonen että friisiläinen ovat toimineet ajohevosina, mutta nyt niistä jalostetaan modernia ratsua. Molemmilla rodulla oleellinen kehitys näkyy muutamien sukupolvien aikana.

★ Molempien rotujen sukusiitosprosenttia seurataan. Friisiläisten kantakirjan merkittään sukusiitosprosentti viiden sukupolven kautta, ja sen halutaan olevan alle 5 prosenttia. Suomenhevosilla neljän sukupolven kautta lasketun sukusiitosprosentin suositellaan olevan alle 3.

★ Usein friisiläisistä kiinnostuneet ihmiset ovat olleet tekemisissä suomenhevosten kanssa. Suomenhevonen on ehkä ensimmäinen hevonen, friisiläinen toinen.

★ Kouluratsastuksessa friisit ovat maailmalla paljon suomenhevosta edellä: GP-tasolla kilpailleita hevosia on kymmeniä ja ensimmäinen friisi osallistui MM-kilpailuihin vuonna 2014.

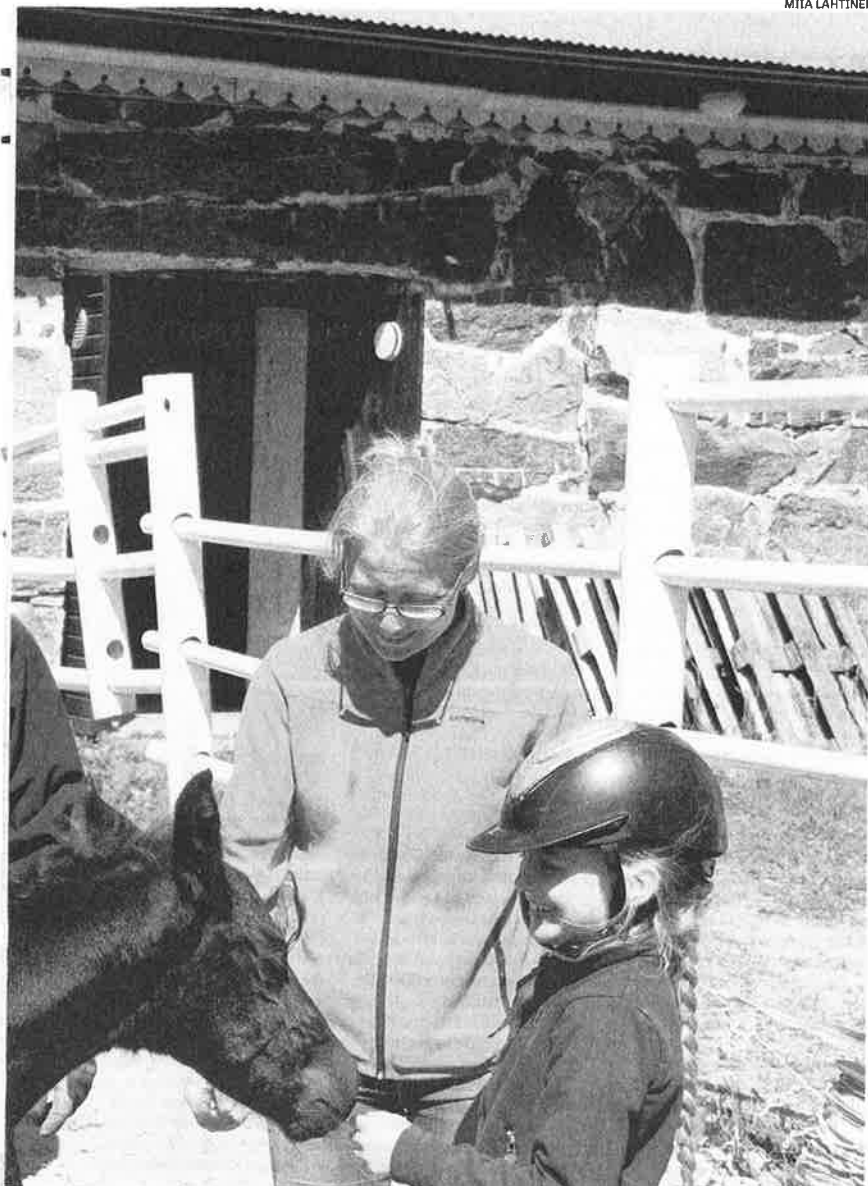
lut riittävä jatkoon, joten sen tie jalostusoriiksi katkesi. Myöhemmin ori on myyty Meksikoon.

Parhaan 90 oriin joukosta valitaan 25 parasta jatkoon 70 päivän oritestin. Testissä kaikilla oreilla ratsastetaan sekä ajetaan. Lopulta noin neljä oria saa jalostukseen käyttöoikeuden määräajaksi. Vastaa kun niiden varsoja on arvosteltu riittävästi, oriit saavat elinikäisen luvan.

Toinen tärkeä etappi oli Jebina van Vitikkalan saavuttama Crown-arvo, joka myönnetään vain noin viidelle prosentille rodun edustajista.

Hyvien urheiluhevosten joukossa friisiläinen ei ole sen kauniimpi kuin muukaan hyvä hevonen, Salminen sanoo. Friisiläiskasvattajan huolet ovat silti samat kuin muillakin kasvattajilla. Suo-

MIIA LAHTINEN

Vilma Leppäkangas ja Abba van Klaverfjouwer.

MIIA LAHTINEN

Friisiviestinnän ammattilaisia

Saarijärvellä asuva Vilma Leppäkangas on yksi Vitikkala Dressage Teamin ratsastajista.

Lisäksi Leppäkangas on mukana Suomen Friisipalveluissa, joka on Vitikkalan Rusthollin ja Keski-Suomen Ratsastuskeskuksen yhteistyönä. Se tarjoaa palveluja sekä friisiläisten omistajille että ihmisille, jotka ovat vasta tutustumassa rotuun. Tällä hetkellä Leppäkangas ratsastaa säännöllisesti 4:ää friisiläistä. **ABBA VAN KLAVERFJOWERIN** kanssa tuli viime viikolla Korpilahdella kansallinen sijoitus.

Ensi syksynä Leppäkangas on suuntaamassa Hollantiin opiskelemaan friisiläisten koulutusta joihinkin viikoiksi.

”Sitä fiilistä, millä niitä ratsastetaan ja hoidetaan. Ja juoksutusta ja ohjasajoa, jotka ovat friisipuolella tärkeitä ratsastuskoulutuksen tukena”, hän kertoo.

Pompottava voi olla oikea sana kuvaamaan ensiratsastusta friisiläisellä.

Leppäkangas ratsastaa friisiläisten lisäksi puoliverisiä ja suomenhevonia. Suomenhevonen ja puoliverinen ovat hänen mukaansa periaatteessa samanlaisia, mutta suomenhevoset ovat pääsääntöisesti vähemmän urheilullisia ja reaktiivisia. Friisiläiset ovat sitten eri maata. Määrävin ominaisuus on herkkyytensä. Lisäksi ne ovat jokaisen omanlaisiaan.

”Ne vaativat perehrymistä sekä taitavaa ja herkkää ratsastusta. Lisäksi ratsastajalla on oltava kykyä mennä hevosen korvien väliin”, Leppäkangas sanoo.

Barokkirotuisten ja modernien friisiläisten välillä hän näkee valtaisan eron.

Barokkityylin friisi on raskas, pitkäselkäinen ja suorajalkainen. Se voi olla mahtava harrasteratsu, mutta se ei sovi urheilukäyttöön. Vitikkalan **JEBINA** taas on hevonen, joka tuntuu satulaan samalta kuin hyvä puoliverinen.

Suomen Friisipalvelut tarjoavat rotuun tutustumista myös ihmisille, joille rotu ei ole ennestään tuttu. Usein ensikohtaaminen on vaikeaa. Ratsastaja on ihailtu pitkään kaunistia ja ryhdikästä mustaa hevosta. Selkään kiipeämistä saattaa silti seurata kauhistus. Jo istumisessa on omat vaikeutensa.

”Pompottava voi olla oikea sana kuvaamaan ensiratsastusta friisiläisellä”, Leppäkangas miettii. Jos hevonen ei liiku tarpeeksi eteen, etenkin sen ravi pomputtaa ylös ja alas.

Saarijärvellä pääsee ratsastamaan useammalla kansallisella tasolla friisiläisellä. Hyvä koulutustaso ei silti tee asiasta helppoa.

”Toiset ratsastajat sanoo, että ne ovat niin yliampuvia. Että ne ovat neuroottisia, rynnii ja vie. Heille jää vaikutelma, että hevoset ovat outoja ja viallisia, vaikka ne ovat vain niin herkkiä ja tarkkoja”, Leppäkangas sanoo.

Oikea vastaus on usein istunta. Kun ratsastaja ei pompi ja häiritse, hevonenkin pystyy rentoutumaan.

”Ja kyllä kaikki on keventämään pystyneet”, Leppäkangas kertoo.

Hän kehottaa kokeilemaan friisiläisiä ennakkoluulottomasti.

”Usein niitä haukutaan vanhojen uskomusten perusteella, jotka pohjautuvat epäluulojen ja epä-määräisten barokkifriisien varaan. Meillä on kolme kansallisella tasolla kilpailtua urheilukäytössä olevaa hevosta, joihin jokainen on tervetullut tutustumaan Suomen Friisipalveluiden kautta”, Leppäkangas sanoo.

Miia Lahtinen

MIIA LAHTINEN

Crown-tamma Jebina on miellyttävä käsitellä. Jebina kuuluu friisiläisten parhaaseen 5 prosenttiin.

Miia Lahtinen